

Visie op netwerken en participatie in Alblasserdam

Definitieve versie 4 maart 2014

Aanleiding: grootschalige veranderingen in zorg en welzijn

Alblasserdam bouwt aan een samenleving waarin iedereen, ongeacht zijn of haar beperking, als voorwaardig burger mee kan doen, mee mag doen en mee wil doen. Een stevige ambitie, gelukkig doen mensen in Alblasserdam al veel voor elkaar. Dat is de komende jaren nog harder nodig door veranderingen in zorg en welzijn.

Als gevolg van de decentralisaties (rondom werk, jeugd en langdurige zorg) krijgen gemeenten de komende jaren veel nieuwe verantwoordelijkheden. Gedachte hierachter is dat gemeenten dichtbij mensen staan en om die reden effectievere en efficiëntere ondersteuning kunnen bieden.

In de afgelopen decennia is een stelsel van voorzieningen opgebouwd waarbij mensen voor ondersteuning een beroep konden doen op professionals, gefinancierd door de overheid. Zorg voor elkaar is langzamerhand ingeruild voor zorg door de overheid. Tegelijk is er op medisch gebied steeds meer mogelijk geworden. Het resultaat is dat de collectieve uitgaven voor professionele zorg fors zijn gestegen.

De verwachting is dat deze kosten verder gaan stijgen. Dat komt enerzijds omdat mensen steeds ouder worden, anderzijds omdat het aandeel ouderen in de bevolking steeds groter wordt. Al deze ontwikkelingen samen maken dat er steeds meer zorgen zijn over de houdbaarheid van het huidige stelsel van voorzieningen (de verzorgingsstaat).

Dit is nu al merkbaar: zorgaanbieders krijgen 50% minder budget voor vervoer van en naar locaties voor dagbesteding en de budgetten voor huishoudelijke hulp worden met 40% gekort. De komende jaren wordt ook stevig ingezet op extramuralisering van zorg. Mensen moeten langer in hun thuissituatie blijven wonen. Tegelijk nemen ook de budgetten voor professionele ondersteuning in de thuissituatie af.

Om deze ontwikkeling het hoofd te bieden moet het vanzelfsprekender worden voor ondersteuning een beroep te doen op elkaar. Daartoe moet de zorg op een andere manier georganiseerd worden. Ook zijn nieuwe vormen van samenwerking tussen maatschappelijke organisaties nodig.

Doelstelling: iedereen kan volwaardig deelnemen aan de samenleving

Om deze ontwikkeling het hoofd te bieden wordt in toenemende mate gedacht en gewerkt vanuit **eigen kracht**. **Eigen kracht** kan vooral worden aangesproken bij lichtere ondersteuningsvragen. In praktijk blijkt dat het grootste deel van de ondersteuningsvragen een enkelvoudig karakter heeft¹, waarbij mensen met kortdurende ondersteuning weer op eigen benen kunnen staan.

In de toekomst wordt hen niet direct professionele ondersteuning geboden, maar eerst onderzocht wat iemand zelf kan, wat het netwerk dat rondom hem of haar heen staat kan en wat vrijwilligers kunnen. Daarbij zal in toenemende mate sprake zijn van maatwerk.

---

¹ Grofweg wordt meestal een indeling gehanteerd waarin 80% van de bewoners prima in staat is om zonder ondersteuning volwaardig deel te nemen aan de samenleving en/ of hun mening te ventileren. 15% van de bewoners tijdelijk lichte vormen van ondersteuning nodig heeft; en 5% van de bewoners meervoudige problematiek heeft die om zwaardere ondersteuning vraagt.

Om "eigen kracht" te versterken, stelt Alblasserdam zich heel concreet de volgende doelen:

- Inwoners laten blijken dat zij samen verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving en elkaar, professionele inzet is ondersteunend aan het eigen netwerk;
- We zijn in de directe **nabijheid** van mensen om waar nodig snel (preventief) goede ondersteuning te bieden en te voorkomen dat problemen escaleren;
- Ook wie ondersteuning nodig heeft, levert naar vermogen een (vrijwillige) bijdrage aan de samenleving;
- We bieden voorzieningen zoveel mogelijk **zichtbaar** in de directe leefomgeving van onze inwoners.

Door dit goed te doen blijft professionele ondersteuning ook in de toekomst beschikbaar voor wie dat echt nodig heeft. Naar schatting, zo blijkt uit de Monitor Sociaal 2013² die het Onderzoekcentrum Drechtsteden onlangs heeft uitgevoerd, hebben zo'n 800 inwoners noch de capaciteiten, noch het netwerk om ondersteuning op **eigen kracht** te organiseren. Zij zijn, ook in de toekomst, veelal afhankelijk van professionele ondersteuning om te voorkomen dat ze uitgesloten raken.

Randvoorwaarde: de kracht van netwerken benutten

Om de Alblasserdamse doelen waar te maken moeten netwerken³ in de samenleving sterk zijn. Netwerken vormen de "voorliggende infrastructuur" om de hoeveelheid professionele zorg te beperken. Hoe sterker netwerken zijn, hoe eerder ondersteuningsvragen **zichtbaar** worden en hoe groter de kans dat wie ondersteuning nodig heeft een beroep kan doen op de overgrote meerderheid van hen die prima zelfstandig kunnen functioneren in de samenleving. We hebben op dit punt de wind in de zeilen omdat we in de samenleving de eerste tekenen zien van een herleving van het collectieve.

Bij netwerken denken we aan familieverbanden, verenigingen en kerken, maar ook aan wooncomplexen, straten, buurten, wijk⁴ en dorp. De verklaring hiervoor is dat wooncomplexen, straten, buurten en wijken vaak vindplaats zijn voor ondersteuningsvragen: mensen vangen signalen over elkaar op. In Alblasserdam zijn er goede voorbeelden van buurten die een hechte gemeenschap vormen. De Drentse Buurt is hier een voorbeeld van. In die gevallen is de buurt ook een deel van de oplossing: mensen kunnen elkaar helpen als het nodig is. Uit landelijk onderzoek komt naar voren dat burens vooral bereid zijn elkaar te ondersteunen bij heel praktische klussen⁵.

Kort samengevat zijn **kleinschaligheid**, **nabijheid** en **zichtbaarheid** de nieuwe trends. Alblasserdam heeft hier al veel ervaring mee. Denk aan het sociaal platform. Het platform zorgt ervoor dat er korte lijnen zijn tussen hulpverleners. Dit komt de ondersteuning van inwoners ten goede. Een ander treffend voorbeeld is de mogelijke uitbreiding van gezondheidscentrum Dok11 tot een brede voorziening op het snijvlak tussen zorg en welzijn. Directe aanleiding hiervoor is het onderzoek "zorg in de wijk", dat in 2013 is uitgevoerd door onderzoekers van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Tot slot staat in de nota Integraal Veiligheidsbeleid 2012 opgetekend: "beoogd worden een actuele visie op wijkgericht werken, versterking van de informatiepositie op wijkniveau, versterking van de bewonersparticipatie en realisatie van organisatorische voorwaarden in de gemeentelijke organisatie voor effectieve integraliteit op wijkniveau."

² De monitor Sociaal is bij schrijven van dit stuk nog in concept en niet openbaar.

³ Met netwerken wordt in deze notitie bedoeld: de onderlinge contacten tussen bewoners die elkaar helpen wanneer dat nodig is. Dit in tegenstelling een andere gangbare definitie van een netwerk, duidend op de samenwerking tussen professionals.

⁴ In Alblasserdam is recent een nieuwe wijkindeling gemaakt (wijken Centrum, Souburgh, Kinderdijk en Blokweer). Deze is kort geleden overlegd aan het CBS.

⁵ Zie bijvoorbeeld het proefschrift "Nederland Participatieland" van Marja Jager - Vreugdenhil

Het versterken van netwerken vraagt ook een ontwikkeling in de werkwijze van professionals. Bij meldingen van overlast blijkt met regelmaat dat de daadwerkelijke oorzaak ligt in een conflict tussen bewoners. Het vraagt van de betrokken professional vaardigheden die veel weg hebben van "mediation". Een ander voorbeeld is dat professionals van zorginstellingen in toenemende mate coach van het netwerk rondom een zorgvrager worden. Voor de daadwerkelijke ondersteuning wordt in de toekomst meer en meer een beroep gedaan op vrijwilligers. Het vrijwilligerssteunpunt van Stichting Welzijn Alblasserdam heeft daarin, in samenwerking met andere vrijwilligersorganisaties en kerken, een cruciale rol.

Verder gaan medewerkers van de gemeente bij het maken van plannen eerst en vooral ten rade bij omwonenden of andere belanghebbenden. Hiertoe is de gemeente ook gestart met een Ambassadeursprogramma voor medewerkers. De afdeling communicatie heeft tot slot een belangrijke rol om mensen bewust te maken van de ontwikkeling in de samenleving en bij de promotie van mooie initiatieven van de samenleving.

De huidige Alblasserdamse aanpak

In hoeverre sluit de huidige werkwijze van Alblasserdam aan op deze manier van denken? Hieronder wordt eerst uiteengezet hoe de Alblasserdamse aanpak er tot nu toe uitziet. Daarbij kijken we naar het fysieke domein, het veiligheidsdomein en het sociale domein. Vervolgens trekken we conclusies over de invloed die gemeente en Stichting Welzijn Alblasserdam hebben op het versterken van informele netwerken. Op basis daarvan wordt tot slot een agenda voor de komende jaren gemaakt.

De Alblasserdamse aanpak in het fysieke domein

"Samen vraagstukken beantwoorden". In drie woorden is dat de samenvatting van de motivatie voor de werkwijze die Alblasserdam kiest bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Deze werkwijze past bij de visie die de Raad voor Maatschappelijke Ondersteuning (RMO) geeft op het versterken van netwerken. In haar rapport "rondje voor de publieke zaak" geeft de RMO aan dat netwerken sterker worden naar mate bewoners samen meer problemen in hun leefomgeving oplossen.

Kortom: de verbanden in wooncomplexen, straten, buurten en wijken worden sterker wanneer bewoners gezamenlijk aan de slag gaan met projecten of problemen in hun eigen omgeving, projecten waar ze een gezamenlijk belang bij hebben. Bewonerscommissies en wijkplatforms hebben hier (al dan niet met ondersteuning van het opbouwwerk) een aandeel in. Via deze netwerken verzamelen bewoners wensen over hun straat of buurt, wegen ze samen af wat haalbaar is en onderhouden ze het contact met de gemeente. De gemeente faciliteert hen.

De Wijkkerngroep in Kinderdijk is hier een goed voorbeeld van: zij betreft bewoners actief bij fysieke werkzaamheden in hun wijk, buurt of straat. Een goed voorbeeld is de projectgroep voor herinrichting van het Wilgenplein. Deze projectgroep bestond uit omwonenden en andere betrokkenen. Bovendien werd de projectgroep voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter. In het fysieke domein is het vroeg betrekken van bewoners inmiddels een standaard werkwijze voor Alblasserdam.

Dat geldt ook voor de inzet op het gebied van duurzaamheid. Bewoners hebben meegewerkt aan het opstellen van het duurzaamheidsactieplan: de 26 maatregelen uit het plan zijn door henzelf ingebracht. In de uitvoering worden bewoners onder meer gestimuleerd een energiescan uit te laten voeren en gefaciliteerd in het aanschaffen van Zonnepanelen doordat de gemeente een groepsgewijze aankoop begeleid. Ook bedrijven en zorginstellingen zijn actief betrokken door middel van een cursus duurzaam ondernemen.

Het effect van deze werkwijze is groot. Ten opzichte van andere Drechtsteden en een aantal jaar geleden waarderen Alblasserdammers meer dat de gemeente geïnteresseerd is hun mening. Ook zijn ze tevreden over hun invloed en de mate waarin ze betrokken

worden bij totstandkoming en uitvoering van plannen. Dit is de conclusie uit de monitor Communicatie en Bestuur 2013, uitgevoerd door het Onderzoekcentrum Drechtsteden. De resultaten van het onderzoek laten het succes zien van de werkwijze die Alblasserdam in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld en zijn een aansporing voor verdere ontwikkeling daarvan.

De Alblasserdamse aanpak in het veiligheidsdomein

Het "vergroten van de betrokkenheid van mensen bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijke leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving" is cruciaal voor een veilig Alblasserdam. Dit staat opgetekend in de nota Integraal Veiligheidsbeleid 2012-2016.

De nota ademt het belang van wijken, buurten, straten en wooncomplexen: veilige en leefbare wijken zijn als prioriteit benoemd. Instrumenten als buurtbemiddeling, schouwen door de politie en de wijkmeldlijn worden geïntroduceerd of voortgezet. Indien bewoners het nodig vinden kunnen instrumenten als "de buurt bestuurt" en buurtwachten worden ingezet. Tot slot maakt de politie een gebiedsscan⁶ waarin zij alle informatie op veiligheidsgebied uitgebreid analyseert op wijkniveau. De informatie wordt gekoppeld aan de uitkomsten van de monitor Leefbaarheid en Veiligheid van het Onderzoekcentrum Drechtsteden.

Wooncomplexen, straten en buurten zijn belangrijke vindplaatsen voor overlast en gevoelens van onveiligheid. De belangrijkste voorbeelden zijn overlast van burens en hangjongeren. Wooncomplexen, straten en buurten zijn tegelijk ook een belangrijk deel van de oplossing. De aanpak in het veiligheidsdomein is erop gericht om sociale samenhang te versterken. Dat krijgt praktisch vorm door meldingen van overlast bespreekbaar te maken, zowel bij de melder als bij de veroorzaker (en zijn of haar ouders). Specifiek voor jongeren wordt er ook gekeken naar de voorzieningen die er voor hen aanwezig zijn in de wijk. Deze werkwijze is bekend als "AAA": Alternatief Aanbieden en anders Aanpakken.

De Alblasserdamse aanpak in het sociale domein

Alblasserdam hecht veel waarde aan het behoud van de sociale infrastructuur in het dorp. Dat begint heel klein: uit een recent gehouden onderzoek naar de waardering van het CJG⁷ blijkt dat ouders vragen over de opvoeding van hun kinderen het liefst voorleggen in hun eigen kring. Ongeveer 80% van de ouders doet hiervoor een beroep op familie en vrienden, 50% zoekt contact met andere ouders.

Daarnaast is de afgelopen jaren met succes gewerkt aan laagdrempelige voorzieningen voor mensen die korter of langer ondersteuning nodig hebben. Voor het hele dorp is er één Wmo-loket, in het gemeentehuis. Het Centrum voor Jeugd en Gezin is gerealiseerd in de Alblashof. Er zijn plannen voor een voorziening verlengde eerste lijn (uitbreiding Dok11). Deze voorziening is bedoeld om de samenwerking tussen zorg en welzijn aan te jagen en moet het mogelijk maken om nader te bepalen vormen van specialistische zorg aan te bieden binnen het dorp.

Met succes is Stichting Leerwerkbedrijf Alblasserdam (bekend als SMILE) opgericht. Bij dit lokale leerwerkbedrijf werkt een groot deel van de SW-ers die voorheen bij Drechtwerk in Dordrecht werkten. Binnen MFC Maasplein verrichten deze mensen nuttig werk in en voor hun eigen dorp of wijk. Deze werkwijze wordt de komende jaren verbreed naar andere groepen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en andere wijken. Zij gaan in hun directe omgeving lichte huishoudelijke taken of kleine klussen in en rond het huis voor hun rekening nemen.

⁶ Dit is nieuw, landelijk beleid van de Nationale Politie. In Alblasserdam wordt dit al langer gedaan.

⁷ Zie voor meer informatie over het functioneren van het CJG ook de [factsheet](#) van het onderzoekcentrum Drechtsteden

Met uitzondering van het jongerenwerk zijn alle welzijnstaken (zoals mantelzorgondersteuning, sociaal raadslieden en opbouwwerk) zijn succesvol gebundeld in één Welzijnsstichting, Stichting Welzijn Alblasserdam (SWA). De organisatie bestaat pas twee jaar, maar is nu al bekend bij 68% van de inwoners, zo blijkt uit de Monitor Sociaal 2013. De werkgroep van SWA die zich bezig houdt met het bestrijden van eenzaamheid is in 2013 uitgebreid met andere partijen en geformaliseerd. Tot slot biedt SWA sinds kort, aanvullend op haar bestaande diensten, ook buurtbemiddeling aan. Hiervoor zijn recent 10 vrijwilligers geworven.

Tot slot is er een zorgnetwerk (sociaal platform), waarin naast de gemeente ook vertegenwoordigers zijn van politie (wijkagent), woningcorporatie (Woonkracht 10) verslavingszorg (Bouman), psychische zorg (Yulius), welzijnswerk (Stichting Welzijn Alblasserdam) en het meldpunt Zorg en Overlast (Dienst Gezondheid en Jeugd). Het zorgnetwerk richt voornamelijk op het afstemmen van ondersteuning bij complexere casussen. Door het zorgnetwerk zijn

de lijnen tussen professionals kort. Dat maakt dat snel en goed gecoördineerd ondersteuning kan worden geboden aan mensen die (meerdere vormen van) ondersteuning nodig hebben. Het effect van deze werkwijze is dat er minder huisuitzettingen zijn, dat er minder woonoverlast is en dat mensen zich op straat veiliger voelen.

Het samen problemen oplossen krijgt praktisch vorm in de pilot "Meedoen in Kinderdijk". In de wijk Kinderdijk is met ongeveer 40 organisaties een sociale kaart gemaakt, waarop **zichtbaar** is wat vraagstukken zijn in de wijk. Ook zijn er ideeën ingebracht om **eigen kracht** te versterken. De gemeente brengt deze partijen in kleine groepen (ongeveer zes organisaties) bij elkaar rondom de vraagstukken die zij belangrijk vinden. De partijen voeren ideeën die ze hebben samen uit, indien nodig met ondersteuning van de gemeente.

De invloed van gemeente en Stichting Welzijn Alblasserdam

Met de ervaringen van de huidige werkwijze in de hand, kunnen we duiden op welke wijze gemeente en Stichting Welzijn Alblasserdam invloed kunnen uitoefenen op het versterken van netwerken. Netwerken zijn tenslotte informele verbanden waarover de overheid geen formele zeggenschap heeft.

De invloed die gemeente en SWA hebben is wat ons betreft vierledig:

1. Bewoners actief betrekken

De gemeente maakt het mogelijk dat mensen actief betrokken zijn op hun wijk of buurt. Dat heeft verschillende gezichten.

Aan de ene kant gaat het om het actief betrekken bij het maken van beleid en bij het maken en uitvoeren plannen in wijken en buurten. Denk hierbij ook aan de methodiek "de buurt bestuurt" of het actualiseren van het groenstructuurplan in het kader van het duurzaamheidsactieplan. Opbouwwerkers van Stichting Welzijn Alblasserdam hebben een rol om bewoners bij elkaar te brengen en op de achtergrond te ondersteunen in hun contacten met de gemeente. Tegelijk zoekt de gemeente bewoners actief op

Inspelen op behoeften van bewoners

In "Meedoen in Kinderdijk" is gezocht naar een manier om te borgen dat inzet van professionals aansluit op de behoeften in de wijk. Tijdens de gesprekken hierover ontstond het idee van een "coördinatiegroep" die bestaat uit bewoners. De bewoners hebben voeling met wat er speelt in hun buurt of wijk. In de coördinatiegroep worden zij door professionals gevoed met ideeën voor (innovatieve) vormen van dienstverlening. Bewoners toetsen of de vormen passen bij de vraagstukken die er in de wijk zijn en of deze "eigen kracht" uitstralen en bewoners helpen zo snel mogelijk weer op eigen benen te staan.

De werkwijze van "Meedoen in Kinderdijk" wordt in 2014 geëvalueerd. Intentie is om de succesvolle elementen van de werkwijze te verbreden naar andere wijken van Alblasserdam.

(Buitenruimte Nieuwe Stijl) om met hen in gesprek te gaan over vraagstukken in hun wijk.

Aan de andere kant gaat het er ook om dat mensen met een beperking volwaardig deel kunnen nemen aan de samenleving. Ook iemand die ondersteuning nodig heeft kan prima iets voor anderen betekenen.

2. Maatschappelijke organisaties met elkaar verbinden

Regelmatig zijn bewoners in georganiseerd verband betrokken op hun wijk. De overheid heeft (met uitzondering van gesubsidieerde organisaties) weinig te zeggen over het functioneren van informele maatschappelijke organisaties. Aan de andere kant kan ze veel invloed uitoefenen door deze partijen met elkaar te verbinden. We zien dit terug in het pilotproject "Meedoen in Kinderdijk", waar onder aanvoering van de gemeente ongeveer tien ideeën zijn ontstaan en worden uitgewerkt door maatschappelijke organisaties. Tot deze maatschappelijke organisaties rekenen we onder meer kerken, scholen, bewonerscommissies en zorgaanbieders. In de toekomst zien we een steeds belangrijkere rol voor Stichting Welzijn Alblasserdam in het leggen van verbindingen tussen allerlei maatschappelijke organisaties.

3. Ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers

De komende jaren wordt op allerlei terreinen een beroep gedaan op vrijwilligers en mantelzorgers, variërend van eenzaamheid tot schuldenproblematiek en langdurige zorg (zoals dementie). Goede ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers is cruciaal om te voorkomen dat taken hen boven het hoofd groeien. Stichting Welzijn Alblasserdam heeft een zeer belangrijk aandeel in de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers.

Het vrijwilligerssteunpunt draagt zorg voor deskundigheidsbevordering en begeleiding van bestaande vrijwilligers. Ze heeft tot taak om door middel van heldere taakomschrijvingen nieuwe vrijwilligers te werven. De gemeente biedt Stichting Welzijn Alblasserdam de (al dan niet digitale) faciliteiten die het mogelijk maakt om vraag en aanbod te matchen.

4. Investeren in de sociale infrastructuur

De lokale infrastructuur moet staan. Denk, naast het verenigingsleven, bijvoorbeeld aan Dok11 en het Centrum voor Jeugd en Gezin, maar ook aan het Wmo-loket. Is het voor bewoners makkelijk⁸ om hun vraag te stellen of moeten ze eerst hun weg vinden door een oerwoud van loketten en overheidsorganisaties?

Een goede infrastructuur maakt het mogelijk dat signalen vroeg worden opgevangen en dat mensen snel worden doorgeleid naar de juiste plek voor (vrijwillige of professionele) ondersteuning. Alblasserdam heeft de afgelopen jaren succesvol ingezet op het behouden en versterken van haar infrastructuur. Dat er maar zeer beperkt is bezuinigd op maatschappelijke voorzieningen bewijst dit, net als de opening van een voorziening als MFC Maasplein. MFC Maasplein maakt het mogelijk dat mensen met een arbeidsbeperking meedoen in hun eigen woonomgeving.

Verder bouwen op bestaande successen

De sociale infrastructuur in Alblasserdam staat. Dit is echter geen reden tot zelfgenoegzaamheid. Zeker gelet op de ontwikkelingen in het sociaal domein is stilstand achteruitgang.

De agenda voor de komende jaren is als volgt:

---

⁸ Eerder is gedacht om vaste aanspreekpunten uit de organisatie te koppelen aan sleutelfiguren in de wijk

1. Fysieke wijkplatforms zelfstandig maken

Wijkbeheer bestaat in Alblasserdam al sinds 2000 (als vervolg op het project “buurten” uit de jaren ‘90)⁹. Op dit moment zijn er drie wijkteams, zij kennen een verschillende start. Wijkteam Blokweer door middel van een startavond in de Havenkerk en de eerste wijkshow in 2002. De Wijkkerngroep Kinderdijk heeft de werkgroep Verkeersveiligheid Kinderdijk als fundament. Het Wijkplatform Souburgh bestaat sinds twee jaar, met als basis de reconstructie Vondellaan/ Rembrandtlaan en de 2^e wijkshow van september 2011. Wijkbeheer is altijd een duo-onderneming van gemeente en opbouwwerk geweest. De platforms hebben eraan bijgedragen dat de woon- en leefomgeving kwalitatief werd verbeterd door samen knelpunten op te lossen. Ook is het onderlinge vertrouwen tussen bewoners, overheid en maatschappelijke organisaties gegroeid.

De platforms leiden ook tot meer onderlinge betrokkenheid in de wijken. Ze bestaan namelijk uit bewoners die weten wat er leeft in de wijk en over het algemeen een relatief grote bekendheid genieten in hun straat, buurt of wijk. De platforms nemen initiatief om de leefbaarheid te vergroten: in toenemende mate zal centraal staan dat bewoners, samen met vakspecialisten, ideeën en initiatieven omzetten in breed gedragen plannen (netwerkfunctie) Denk bijvoorbeeld aan verkeersknelpunten, parkeerproblemen en achterstallig onderhoud aan straten en plantsoenen.

De komende jaren willen de platforms nog meer nadruk leggen op een buurtgerichte benadering om de betrokkenheid van bewoners (ook op straatniveau) te versterken. Ook willen ze meer werken met wijkprogramma’s en betrokken raken bij gemeentelijke beleidsthema’s (denk aan: groenbeleid, milieubeleid en duurzaamheidsbeleid)

Tegelijk hebben (of krijgen) de platforms ook steeds meer een sociale functie: de leden signaleren, net als vrijwilligers van onder meer kerken en verenigingen, vaak al in een vroeg stadium dat mensen ondersteuningsvragen hebben. In dit verband kunnen we overigens ook denken aan vormen van overlast, woongedrag en sociale onveiligheid. Juist met het oog op deze signalerende rol wordt gezocht naar mogelijkheden om het aantal buurtcommissies en wijkplatforms uit te breiden. Omdat de commissies over het algemeen bestaan uit de meest mondige bewoners, is een aanvullend doel dat zij zoveel als mogelijk zelfstandig opereren.

Het opbouwwerk van Stichting Welzijn Alblasserdam heeft een aanjagende en een ondersteunende rol op de achtergrond. Aanjagen in de zin dat ze bewoners enthousiasmeren om een bewonerscommissie te vormen. Ook ondersteunen ze bewoners om hun weg te vinden naar de officiële instanties. Zodra deze verbindingen zijn gelegd, wordt de rol van het opbouwwerk kleiner.

2. Zichtbaar aanwezig zijn in de buurt

Van professionals verwachten we dat ze midden in de samenleving staan om de meest kwetsbare en/ of onzichtbare bewoners te ondersteunen. Ze moeten ook in staat zijn om te herkennen wanneer mensen door het ijs dreigen te zakken. In een aantal gevallen zal het belangrijk zijn dat er een vertrouwensband is tussen professional en bewoner, omdat bewoners anders geen hulp accepteren.

Professionals van wie we bovengemiddeld verwachten dat ze midden in de samenleving staan, zijn:

- Jongerenwerkers;
- Maatschappelijk werkers;
- Opbouwwerkers;
- Ouderenadviseurs;
- Wijkagenten;
- Wijkverpleegkundigen.

---

⁹ Zie hiervoor ook de “Aanpak Wijkbeheer” d.d. 21 oktober 2013 van het bestuur van SWA

3. Laagdrempelig ondersteuning vragen

Om signalen zo goed mogelijk op te vangen is het ook van belang dat de drempel om ondersteuning te vragen laag is. Daarvoor worden zowel fysieke als digitale kanalen worden ingezet. Fysiek gaat het om professionals en structuren die veel contact hebben met inwoners en daardoor van nature in staat zijn om signalen dat ondersteuning nodig is op te vangen. Denk, in alfabetische volgorde, aan:

- Huisartsen;
- Maatschappelijk werk;
- Medewerkers van de gemeente (Wmo-loket, Sociale Dienst etc.);
- Medewerkers van de woningcorporatie;
- Medewerkers van het Centrum voor Jeugd en Gezin;
- Medewerkers van Stichting Welzijn Alblasterdam;
- Medewerkers van zorgaanbieders;
- Politie;
- Scholen, Kinderdagverblijven en Peuterspeelzalen.

Ook denken we aan meldpunten, zo dicht mogelijk bij huis. Deze moeten zich bevinden op plekken waar mensen van nature komen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan MFC Maasplein, de Alblashof en gezondheidscentrum Dok11. Ten aanzien van Dok11 bestaat de ambitie om het huidige gezondheidscentrum uit te breiden en zo plek te creëren waar mensen met vragen op verschillende levensgebieden terecht kunnen.

De plek wordt bemenst door een professional die een zogenaamd "keukentafelgesprek" kan voeren. De professionals die loketten bemannen zijn over het algemeen in dienst van een lokale zorgaanbieder, maar werken onafhankelijk van hun moederorganisatie. Ze maken, samen met de bewoner, scherp wat de ondersteuningsvraag precies is, en in hoeverre daar op "eigen kracht" in kan worden voorzien. Als er vrijwillige of professionele zorg ingeschakeld moet worden verwijzen ze door binnen het hele netwerk van lokale zorgaanbieders en welzijnsorganisaties.

In het kader van "Meedoen in Kinderdijk" staat op de agenda in de loop van 2014 een proef te doen met een laagdrempelig inlooppunt in het MFC. In de proef wordt ook het Wmo-loket betrokken. Het Wmo-loket bevindt zich op dit moment in het gemeentehuis. Een digitale applicatie kan tegelijkertijd dienen als back-office voor vragen die bij dit meldpunt worden gesteld, maar moet ook direct door bewoners benaderd kunnen worden.

Als de proef een succes is, wordt bekeken of ook de Alblashof en 't Anker op eenzelfde manier kunnen gaan functioneren.

4. Matchen vraag en aanbod vrijwillige inzet

Goede nieuws in Alblasterdam is dat er relatief veel mensen bereid zijn om vrijwillige taken op zich te nemen. Dit blijkt onder meer uit een recent onderzoek van het Onderzoekcentrum Drechtsteden in de wijk Kinderdijk. Vraag is hoe zij moeten worden benaderd. Een van de lessen uit de opzet van buurtbemiddeling door SWA is dat vrijwilligers geworven moeten worden voor zo specifiek mogelijke taken die aansluiten bij hun eigen interesses en kwaliteiten.

Het helpt ook om een onderscheid te maken tussen vrijwilligers (aangesloten bij een vrijwilligersorganisatie of in bestuursfuncties) en mensen die kortdurend bereid zijn ondersteuning bieden aan mensen om hen heen. Overigens geldt ook dit dat geval dat vrijwilligerswerk niet vrijblijvend is: juist voor mensen die ondersteuning krijgen is continuïteit van belang.

Tot slot moeten er verschillende kanalen worden ingezet voor het werven van vrijwilligers. Vrijwilligers worden gevonden binnen het netwerk van iemand die ondersteuning vraagt, maar kunnen zich ook melden bij vrijwilligersorganisaties of via een digitale marktplaats.

In dit alles ligt een belangrijke rol voor het vrijwilligerssteunpunt van SWA. Zij ondersteunen het proces om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. We noemen dit een "sociaal makelaar". SWA heeft deze rol ook al ten aanzien van de maatschappelijke stages.

5. Samenwerking professionals op dorpsniveau stimuleren

Naast de grote nadruk op inzet van vrijwilligers is ook een goede samenwerking tussen professionals van belang. In lijn met de werkwijze die landelijk (zowel in de literatuur als in de praktijk) wordt ontwikkeld, kiest Alblasserdam in het sociale domein voor een werkwijze die voldoet aan de volgende voorwaarden:

- Er is in het dorp één knooppunt van professionals die stuk voor stuk veel signaleren in de wijk. Zij kunnen allerlei netwerken van samenwerkende vrijwilligers en professionals met elkaar verbinden. Denk daarbij ook aan de teams die gaan ontstaan als gevolg van de decentralisaties Jeugd en AWBZ;
- Professionals in zorg en welzijn hebben een groot mandaat om in te schatten welke ondersteuning, door vrijwilliger en/ of professionals nodig is;
- Professionele zorg is er steeds op gericht dat bewoners zo snel mogelijk weer op **eigen kracht** kunnen deelnemen aan de samenleving;
- Bij zwaardere vormen van zorg blijven de korte lijnen tussen zorgaanbieders en/ of welzijnsorganisaties, net als in het zorgnetwerk. Deze korte lijnen zijn juist ook nodig omdat (zwaardere) ondersteuningsvragen regelmatig betrekking hebben op meerdere leden van een gezin;
- Vanuit het knooppunt worden individuele ondersteuningsvragen gemonitord. Zo worden patronen **zichtbaar**. Deze worden met de gemeente gedeeld als input voor haar beleid;
- Het leerwerkbedrijf/ de wijkleerbedrijven worden door het knooppunt ingeschakeld om (onder begeleiding) taken uit te voeren;
- Zorgaanbieders monitoren kortcyclisch welke ondersteuningsvragen leven en welk aanbod daarop wordt geboden. Het doel hiervan is dat snel kan worden bijgestuurd op het moment dat voor ondersteuning onverhoopt meer professionals worden ingeschakeld dan nodig is.
- Professionals en bewoners worden dankzij het knooppunt gestimuleerd om tot nieuwe innovatieve werkwijzen te komen die passen bij wat er leeft in de wijk;

Deze manier van werken is samen te vatten in onderstaande figuur.¹⁰

¹⁰ De figuur laat de werkwijze in Nijmegen zien. Afhankelijk van de lokale situatie kan het wijkteam uit andere partijen bestaan.

6. Regionale ondersteuning bij administratieve taken en specialistische zorgvragen

Tot slot is het goed de samenwerking in het verband van de Drechtsteden nog kort te benoemen. Vanuit het principe van **nabijheid** wordt ondersteuning voor zover mogelijk in de directe omgeving van inwoners geboden. Doel is het beroep op dure voorzieningen zoveel mogelijk te beperken. Het Alblasserdamse initiatief om Dok11 uit te breiden tot een voorziening op het snijvlak tussen zorg en welzijn past prima bij dit doel. In dat kader wordt ook gekeken of het mogelijk is om vormen van specialistische zorg aan te bieden in het dorp. Voor deze zorg moeten inwoners op dit moment veelal naar voorzieningen in de regio.

In de toekomst wordt, vanwege de decentralisaties, steeds meer regionaal samengewerkt bij ondersteunende taken, zoals het administratieve proces en onderhandelingen over inkoop van zorg. Zes gemeenten werken daarop effectiever en slagvaardiger dan één gemeente. De wijze waarop samenwerking wordt vormgegeven, wordt nader uitgewerkt in regionale beleidsplannen voor onder meer Jeugd en Wmo.

Financiële vertaling

De rekening voor het versterken van netwerken wordt betaald vanuit reguliere middelen. Bij werkzaamheden in de openbare ruimte gaat het om de reguliere middelen voor het beheer en onderhoud. Voor wat betreft de Wmo is er nog veel onzekerheid over de financiën. De gemeente wordt geconfronteerd met forse taakstellingen op de bestaande budgetten voor werk, langdurige zorg en jeugd. Waarschijnlijk worden deze budgetten gebundeld in een gezamenlijk budget voor het sociaal domein. Uit dat budget moeten alle vormen van ondersteuning worden betaald.

Tot slot

Zoals uit bovenstaande tekst blijkt is de visie op netwerken en sociale samenhang geen radicale hervorming van de verhoudingen in het dorp. Het is een verfijning van de werkwijze die in de afgelopen jaren is ontwikkeld.

Om deze lijn verder te concretiseren worden de volgende aspecten nog verder uitgewerkt:

- In hoeverre kunnen we in Alblasserdam spreken van één knooppunt voor zorg en welzijn, mede in relatie tot het huidige zorgnetwerk. Dit is een bestuurlijke afweging die gemaakt kan worden op basis van:
  - een inventarisatie van ondersteuningsvragen via professionals die werkzaam zijn in het dorp;
  - het uitvoeren van een wijkanalyse waarmee in kaart wordt gebracht welke ondersteuning nu wordt geboden;
  - een bespreking van casussen van het sociaal platform om kritisch te onderzoeken hoe situaties door (preventieve) interventies voorkomen of verkleind kunnen worden.
- Welke behoefte is er in Alblasserdam aan algemene, voorliggende voorzieningen.
- Op welke wijze binnen de ambtelijke organisatie aanspreekpunten worden gecreëerd voor bewoners die coördinerende taken hebben in hun wijk.